

KARTA OPISU PRZEDMIOTU - SYLABUS

Nazwa przedmiotu

Historia architektury 2 [S1Arch1>HA2]

Przedmiot

Kierunek studiów
Architektura

Rok/Semestr
1/2

Studia w zakresie (specjalność)
–

Profil studiów
ogólnoakademicki

Poziom studiów
pierwszego stopnia

Język oferowanego przedmiotu
polski

Forma studiów
stacjonarne

Wymagalność
obligatoryjny

Liczba godzin

Wykład
0

Laboratorium
0

Inne
0

Ćwiczenia
0

Projekty/seminaria
0

Liczba punktów ECTS

2,00

Koordynatorzy

dr inż. arch. Agnieszka Rumieź
agnieszka.rumiez@put.poznan.pl

Wykładowcy

Wymagania wstępne

Wiedza: - podstawowa wiedza z zakresu historii powszechnej - podstawowa wiedza niezbędną do rozumienia społecznych, ekonomicznych, prawnych i pozatechnicznych uwarunkowań procesów historycznych - student ma wiedzę z zakresu sztuki, historii, geografii, matematyki, fizyki przydatną do zrozumienia prostych zależności zachodzących w budowlach na przestrzeni wieków w różnych warunkach klimatycznych - student zna podstawowe metody, techniki (w tym rysunek architektoniczny), konieczny w prowadzeniu wykładów i przygotowania prac semestralnych Umiejętności: - wykorzystywanie dostępnych źródeł informacji, w tym źródeł elektronicznych - student wykazuje umiejętność poprawnego wnioskowania na podstawie danych pochodzących z różnych źródeł Kompetencje społeczne: - zrozumienie konieczności poszerzania swoich kompetencji, gotowość do podjęcia współpracy w ramach zespołu

Cel przedmiotu

1. uświadamia studentom ciągłość rozwoju tradycji architektonicznej w płaszczyźnie techniki, użyteczności i sztuki w okresie gotyku i renesansu, 2. określa związki między możliwościami technicznymi i poziomem zaspokojenia potrzeb materialnych i duchowych, 3. przedmiot zwraca uwagę na genezę lokalnej specyfiki architektury tego samego okresu w różnych krajach i regionach w okresie gotyku i renesansu, 4. zapoznaje z najważniejszymi, w omawianych epokach (gotyku, renesansu i manieryzmu) dziełami i twórcami architektury w okresie od poł. XII wieku do końca XVI wieku 5. uczy o niezmiennych prawidłach twórczego myślenia i dochodzenia do nowych rozwiązań funkcjonalnych, technicznych i formalnych 6. umożliwia poznanie podstawowych zagadnień związanych kompozycją urbanistyczną i architektoniczną, 7. uświadamia różnice w skali ludzkiej i monumentalnej,

Przedmiotowe efekty uczenia się

Wiedza:

Student zna:

B.W1. teorię architektury i urbanistyki przydatną do formułowania i rozwiązywania prostych zadań z zakresu projektowania architektonicznego i urbanistycznego oraz planowania przestrzennego;

B.W2. historię architektury i urbanistyki, architekturę współczesną, ochronę dziedzictwa, w zakresie niezbędnym w twórczości architektonicznej, urbanistycznej i planistycznej;

C.W2. uwarunkowania projektowania architektonicznego i urbanistycznego wynikające z możliwości psychofizycznych człowieka;

Umiejętności:

Student potrafi:

B.U1. integrować wiedzę z zakresu różnych obszarów nauki m.in. historii, historii architektury, historii sztuki i ochrony dóbr kultury podczas rozwiązywania zadań inżynierskich;

B.U2. dostrzegać znaczenie pozatechnicznych aspektów i skutków działalności projektowej architekta, w tym jej wpływu na środowisko kulturowe i przyrodnicze;

Kompetencje społeczne:

Student jest gotów do:

B.S1. formułowania opinii dotyczących osiągnięć architektury i urbanistyki, ich uwarunkowań oraz innych aspektów działalności architekta, a także przekazywania informacji i opinii;

B.S2. rzetelnej samooceny, formułowania konstruktywnej krytyki dotyczącej działań architektonicznych i urbanistycznych.

Metody weryfikacji efektów uczenia się i kryteria oceny

Efekty uczenia się przedstawione wyżej weryfikowane są w następujący sposób:

1. Wykłady z przedmiotu Historia architektury 2 kończą się egzaminem. Przewidziany jest termin zerowy egzaminu oraz dwa egzaminy sesyjne, przy czym drugi jest terminem poprawkowym.

1.1. Egzamin z przedmiotu Historia architektury 2 jest pisemny i rysunkowy.

Ocena formująca:

1.2. Ocena notatek z wykładów w szkicownikach

Przyjęta skala ocen: 2,0; 3,0; 3,5; 4,0; 4,5; 5,0

Ocena podsumowująca:

-ocena uzyskana w trakcie egzaminu pisemnego, stanowiąca średnią z ocen cząstkowych (wiedza i umiejętności rysunkowe)

Przyjęta skala ocen: 2,0; 3,0; 3,5; 4,0; 4,5; 5,0

Treści programowe

Historia architektury i urbanistyki europejskiej i polskiej w okresie gotyku oraz renesansu i manieryzmu - z elementami budownictwa innych kultur;

w kontekście politycznym, społecznym, ekonomicznym, religijnym, naukowym;

relacje między koncepcjami ideowymi epoki a formą, funkcją i konstrukcją dzieła architektonicznego; dwie kultury wizualne: gotycka (północ Europy) i klasycyzm/antyczna (południe Europy);

rola wybitnych twórców w formowaniu stylu epoki i jego ewolucji;

odmiany regionalne gotyku i renesansu, ich znaczenie w tworzeniu miejscowego krajobrazu architektonicznego;

Tematyka zajęć

1. Wprowadzenie do wykładów. Przypomnienie podstawowych podziałów chronologicznych i pojęć: średniowiecze i nowożytność; romanizm - gotyk - renesans - manieryzm oraz ich źródeł i stosunku do nich współczesnych badaczy. Konteksty epoki: polityczny, społeczny, ekonomiczny, religijny: duchowy i emocjonalny. Źródła uniwersalizmu kultury średniowiecza. Estetyka średniowiecza (gotyku). Symbolika proporcji, alegoryczność w sztuce i architekturze. Postrzeganie przestrzeni w architekturze średniowiecza - relacje romanizmu i gotyku. Gotycki idiom - wyznaczniki stylu. Podstawowe podziały regionalne i chronologiczne gotyku. Najważniejsze tematy architektury. Architekt w epoce gotyku.
2. Narodziny i rozwój architektury gotyckiej we Francji. Relacje konstrukcji i formy - gotycka konstrukcja szkieletowa i jej elementy: ostrołuk, sklepienia krzyżowo-żebrowe (rola żebra w powstaniu konstrukcji szkieletowej, sklepienie o podniesionym kluczu - uwolnienie rzutu przęsła), łęk oporowy i wieża sił, filary międzynawowe - „zanik” ściany. Formy przestrzenne kościołów: bazylika, hala, pseudobazylika i pseudohala; konstrukcyjne, funkcjonalne i estetyczne atuty i mankamenty tych rozwiązań.
3. Narodziny i rozwój architektury we Francji - rejon Paryża - region Ile-de-France. Fazy rozwoju gotyku we Francji. Gotyckie katedry francuskie: rozwój konstrukcji i formy, kanon rozwiązań - kościół opacki w St. Denis, Katedry w Laon, Paryżu, Chartres, Reims, Amiens, Beauvais, Saint Chapelle w Paryżu, katedry w Tours i Bourges. Rozwój detalu gotyckiego: okna, maswerki, portale, ewolucja rzeźby architektonicznej. Symbolika katedry, biblia pauperum. Znaczenie katedr francuskich w europejskiej architekturze sakralnej i świeckiej - regionalne odmiany gotyku francuskiego. Katedry w Strasburgu, Kolonii i Pradze.
4. Gotyk angielski - podziały chronologiczne, wzorce: anglo-saksońsko-normandzkie, klasztorne oraz francuskie. Charakterystyczne cechy założeń katedralnych: plany, konstrukcja, bryły, materiał, transepty, wieże, fasady, Lady Chapel, rodzaje zakończeń wschodnich, ewolucja sklepień, otwory okienne i maswerki, kapitularze. Rozwój gotyku angielskiego - katedry w: Canterbury, Salisbury, Lincoln, Wells, opactwo Westminster, katedra w Bristolu, kaplica Kings College w Cambridge, kaplica Henryka VII w Westminster Abbey.
5. Architektura gotycka w Świętym Cesarstwie Rzymskim. Kontekst polityczny, społeczny; rola miast i Hanzy w rozpowszechnianiu wzorców architektonicznych; podziały chronologiczne i regionalne: adaptacja wzorów francuskich i gotyk ceglany. Katedry i kościoły: w Lozannie, Metz, Fryburgu, Magdeburgu, Marburgu, Lubece. Późny gotyk: podjęcie wzorów francuskich - „piękny” gotyk i hala brunsburska. Ewolucja konstrukcji i formy kościoła w kierunku monumentalnych uproszczeń - gotyk redukcyjny (nowy typ pobożności): kościoły w Landshut, Frauenkirche w Monachium, Mariacki w Gdańsku.
6. Gotyk na południu Europy a reforma i rozwój ruchu monastycznego (cystersi, dominikanie, franciszkanie, augustianie, zakony rycerskie); kontekst polityczny, religijny (wyprawy krzyżowe) i artystyczny; wpływ na architekturę wczesnogotycką na ziemiach polskich. Cystersi w Polsce- trzy filiacje: Wąchock, Łąd, Kołbacz, Oliwa, Pelplin. Architektura dominikanów: kościoły jakobinów w Paryżu i Tuluzie, katedra w Albi. Pierwsze dominikańskie kościoły klasztorne w Polsce (Sandomierz, Kraków, Wrocław, Poznań). Architektura na Półwyspie Iberyjskim: wzorce dominikańskie (Katalonia), katedralne (Kastylija i Leon) i architektury islamu (Andaluzja). Aneks: architektura islamu na Półwyspie Iberyjskim i jej znaczenie
7. Gotyk na południu Europy a reforma i rozwój ruchu monastycznego. Cz. 2. Włochy - wpływ tradycji architektury miejscowej: rzymskiej i wczesnochrześcijańskiej oraz klasztornej. Kościoły franciszkanów i dominikanów w Asyżu, Bolonii, Florencji, Padwie i Wenecji. Katedry we Włoszech (Siena, Florencja, Orwięto). Katedra w Mediolanie - interpretacja wzorców francuskich i rodzimych. Gotyk w architekturze sakralnej - podsumowanie.
8. Architektura gotyku zamek i miasto. Między donżonem, stołpem (bergfriedem), dworem obronnym i zamkiem, ewolucja ku regularności planu, desakralizacja detalu katedralnego, wpływ architektury obronnej Bliskiego Wschodu: Luwr, Castel del Monte, Avignon. Zamki w Polsce: wieże mieszkalne, regularne zamki nizinne, dwory obronne, zamki krzyżackie (Toruń, Radzyń Chełmiński, Malbork). Miasto: urbanizacja Europy i rodzaje miast w średniowieczu - pierwsze miasta budowane według określonej koncepcji. Rozwój przestrzenny Poznania i lokacje na prawie niemieckim. Mury miejskie, bramy i barbakany. Budowle komunalne: ratusze i pałace rad miejskich, sukiennice, uniwersytety, szpitale i przytułki, pałace miejskie. Kamienica mieszczańska w Polsce.
9. Architektura gotycka w Polsce: kontekst polityczny, społeczny, periodyzacja, materiały, techniki budowlane. Przegląd obiektów omówionych w kontekście ewolucji architektury europejskiej - wzorce. Znaczenie Dolnego Śląska i architektury zakonów dla rozwoju gotyku na ziemiach Polski. Gotyk redukcyjny i architektura Państwa Krzyżackiego. Restytucja królestwa i architektura katedr w Polsce [(Wrocław), Kraków, Gniezno, Poznań]. Rozwój zamku na Wawelu w czasach ostatnich Piastów i dynastii Jagiellonów, kościoły dwunawowe. Gotyk międzynarodowy: kościoły centralne i jednofilarowe. Architektura gotycka w

Poznaniu i Wielkopolsce: hala obejściowa, kościoły Poznania.

10. Renesans - podstawowe pojęcia i konteksty epoki: odrodzenie, humanizm, nowa postawa poznawcza, reformacja; ramy czasowe i chronologia. Włochy: protorenesans, periodyzacje włoskiego renesansu. Quattrocento: Florencja (znaczenie konkursu na drugie drzwi baptysterium, 1401) - wczesny renesans: percepcja i zapis przestrzeni - „odkrycie” perspektywy wykreślonej (F. Brunelleschi, Masaccio), problematyka świątyni centralnej, poszukiwanie kanonu świątyni bazylikowej i centralno-podłużnej, poszukiwanie formy fasady kościoła bazylikowego, pałac miejski, przestrzeń publiczna: od loggi arkadowej do placu, pomnik konny (Donatello), percepcja form antycznych: zainteresowanie konstrukcją i odrodzenie porządków antycznych oraz teoria sztuki i architektury. F. Brunelleschi - przewrót w architekturze Zachodu: Ospedale degli Innocenti, nowatorstwo konstrukcji kopuły katedry S. Maria del Fiore, kościoły San Lorenzo i Santo Spirito, Stara Zakrystia (San Lorenzo) i Kaplica Pazzich, rotunda Santa Maria degli Angeli. Michelozzo: pałac Medici(-Ricardi): L. B. Alberti - De re aedificatoria (architektura jako sztuka wyzwolona): palazzo Rucellai, Tempio Malatestiano w Rimini, fasada kościoła S. Maria della Novella, kościół San Andrea w Mantui. Rozpowszechnienie renesansu florenckiego - Urbino.

11. Mediolan i renesans lombardzki: miasto idealne, perspektywa powietrzna, nowa technika przedstawiania projektu architektonicznego (L. da Vinci), iluzjonizm w architekturze, znaczenie renesansu lombardzkiego w architekturze europejskiej. Filarete (Ospedale Maggiore), A. Amadeo (Certosa di Pavia) wczesne dzieła D. Bramante (S. Maria presso S. Satiro), lombardzki detal architektoniczny. Renesans w Wenecji: wpływ klimatu, tradycji, inspiracje lombardzkie: rozbudowa pałacu Dożów P. Lombardo (S. Maria dei Miracoli) M. Coducci (Scuola di San Marco, fasada San Zaccaria, Nowe Prokuracje). Dojrzały renesans we Włoszech - cinquecento. Odrodzenie Rzymu. Bramante: Tempietto, Dziedziniec Belwederski, projekt bazyliki św. Piotra. Ewolucja koncepcji bazyliki w projektach: Rafaela, da Sangallo, Peruzziego i Michała Anioła. Początki manieryzmu w Rzymie: Rafael (Villa Madama), B. Peruzzi (Villa Farnesina). Manieryzm w Mantui: Giulio Romano (Palazzo Te, Cortile della Cavallerrizza). Michał Anioł - dynamizm i ekspresja formy, zapowiedzi baroku: rzeźba (Dawid) - cechy kompozycji, sklepienie i Sąd Ostateczny w kaplicy Sykstyńskiej, Nowa Zakrystia, Biblioteka Laurenziana - Florencja, Palazzo Farnese, kopuła bazyliki św. Piotra, plac na Kapitolu - Rzym.

12. Architektura manieryzmu i dojrzałego renesansu. Wenecja - scenograficzne efekty architektury: Sansovino - biblioteka św. Marka, Zecca; przebudowa placu św. Marka i Piazzetty (Prokuracje Nowe - V. Scamozzi), Werona i Sanmichelli. Andrea Palladio: teoria architektury - "Cztery księgi o architekturze", synteza świątyni starożytnej i kościoła (S. Francesca della Vigna, S. Giorgio Maggiore, Il Redentore - Wenecja), pałace miejskie (Basilica Palladiana, Pallazo Thiene, Chiericati, Valmarana - Vicenza), villa rustica i suburbana: związki architektury ze środowiskiem, desakralizacja kopuły, fasada starożytnej świątyni w architekturze "mieszkalnej"; Teatro Olimpico. Vignola: Villa Farnese w Caprarola - palazzo in fortezza, centralno-podłużny kontrreformacyjny kościół jezuicki - jedna z najważniejszych budowli w historii architektury nowożytnej, traktat "O pięciu porządkach w architekturze". .

13. Renesans we Francji: Tradycja francuskiego warsztatu kamieniarskiego i jej wpływ na renesansowy detal. Renesans stylem dworskim, wpływ S. Serlio; zamki nawodne: Blois, Chambord, Luwr (skrzydło Pierre Lescot'a), Salomon de Brosse: pałac Luksemburski, pałac Tuilleries - awans architekta. Pałac miejski - hotel. Kościoły: St.-Sulpice i St.-Gervais - trudne rozstanie z kanonem gotyckim. Renesans w Hiszpanii: plateresque i herrerianizm: pałac Karola V w Granadzie, pałac-klasztór Escorial, katedra w Maladze. Renesans w Niderlandach - kontekst społeczny, polityczny i religijny; początkowe znaczenie detalu (ornament zwijany i okuciowy), później przejrzystości brył - manieryzm północny, poszukiwanie formy kościoła protestanckiego. Renesans w Anglii - uwarunkowania polityczne, religijne, periodyzacja, wpływy renesans północnowłoskiego, manieryzmu francuskiego i niderlandzkiego: główny temat rezydencja otwarta - Prodigy House. Renesans w Niemczech: zamki, kamienice mieszczańskie, ratusze (Augsburg, Brema, Kolonia), architektura sakralna - rozłam renesansu na katolicki i protestancki: kościół św. Michała w Monachium, katedra w Salzburgu, kościół w Freudenstadt.

14. Renesans w Polsce: uwarunkowania polityczne, kontrreformacja, fazy rozwojowe. Specyfika renesansu (1500-50) i manieryzmu na ziemiach Polski: klimat, prowincjonalizm, wzorce i inspiracje, twórcy. Renesans włoski na dworze ostatnich Jagiellonów: rzeźba, przebudowa zamku na Wawelu - koncepcja nowożytnej rezydencji wokół krążankowego dziedzińca: Franciszek Florentczyk, Benedykt Sandomierzanin, Bartolomeo Berecci (interpretacja form antyczno-renesansowych i matematycznych proporcji dostosowana do miejscowej specyfiki): nowatorski program ideowy, dekoracja wnętrza zamku i ich wyposażenie; kaplica Zygmuntowska - złożony plan centralny, program ideowy, nowy typ nagrobka. Główne tematy artystyczne „złotego wieku”: dwór (wieża, kamienica, kasztel), kaplica-mauzoleum, nagrobek. Dwór wieżowy - pałac królewski w Piotrkowie Trybunalskim, dwór w Gołuchowie, kasztel w Szymbarku i Pabianicach. Kaplica mauzoleum, podwójny nagrobek typu „sansovinoskiego” (renesansowe nagrobki w katedrze w Poznaniu). Zamek - przewaga funkcji obronnych nad reprezentacyjnymi, renesansowy detal (Drzewica, Ogrodzieniec). Zamek po połowie XVI wieku - reguły osiowości i symetrii (Pieskowa Skała, Niepołomice,

Sucha Beskidzka, Krasiczyn, Baranów Sandomierski). Pierwsze rezydencje otwarte: pałac w Książu Wielkim, willa Decjusza.

15. Architektura miast „złotego wieku”: Kraków, Lwów, Gdańsk - przejście od renesansu do manieryzmu. Sukiennice w Krakowie i „attyka polska”, ratusze: w Poznaniu (program ikonograficzny i dekoracja - wpływ traktatu S. Serlio), ratusz w Chełmnie. Kamienica - dwór i pałac miejski: kamienica Orsettich (Jarosław), pałac Górków (Poznań); kamienice w Kazimierzu Dolnym. Odrębność architektury Gdańska - „manieryzm północny”: rozbudowa ratusza Głównego Miasta, nowy ratusz Starego Miasta, teatr, Arsenał, Bramy Zielona, Złota i Wyżynna, kamienice - architekci: A. van Obberghen, A. van den Blocke i in. Architektura Kresów Wschodnich: wpływy lombardzkie, weneckie, niderlandzkie i orientalne: Kamienica Czarna (Lwów), kaplica Boimów. Zamość - rezydencjonalne miasto manierystyczne - powiązanie zasady centralności z osiowością (B. Morando i J. Zamoyski): program ideowy, wzorce przestrzenne, kolegiata, ratusz, zamek.

Metody dydaktyczne

1. Wykład kursowy z prezentacją multimedialną.
2. eLearning Moodle (system wspomagania procesu dydaktycznego i nauczania na odległość).

Literatura

Podstawowa:

1. Krassowski W.; Dzieje budownictwa i architektury na ziemiach polskich, Tom II, III i IV; Arkady 1990.
2. Miłobędzki Adam; Zarys dziejów architektury w Polsce; Arkady; Warszawa 1968. Historia architektury polskiej:
3. Pevsner Nikolaus; Historia architektury europejskiej; Arkady; Warszawa 1980; Tom I i II.
4. Watkin David; Historia architektury zachodniej; Arkady; Warszawa 2001.
5. E-skrypt dla przedmiotu „Historia architektury powszechnej i polskiej”.

Uzupełniająca:

1. Ballenstedt Janusz, Architektura. Historia i teoria, PWN, Warszawa - Poznań 2000
2. Białostocki Jan; Sztuka cenniejsza niż złoto, t. 1, PWN, Warszawa 1974
3. Duby Georges, Czasy katedr. Sztuka i społeczeństwo 980-1420, PIW, Warszawa 1986
4. Fletcher Bannister Sir; Key Monuments of Architecture; Phaidon; London 2000
5. Kowalski Jacek, Gotyk wielkopolski. Architektura sakralna XIII - XVI wieku, Fundacja św. Benedykta, Poznań 2010
6. Linette Eugeniusz, Rozwój przestrzenny Poznania, w: Katalog zabytków sztuki w Polsce. Seria nowa, T. VII, Miasto Poznań, E. Linette i Z. Kurzawa (red.), PAN IS, Warszawa 1983
7. Murray Peter; Architektura włoskiego renesansu; Wydawnictwo Via; 1999.
8. Pevsner, Fleming, Honour; Encyklopedia architektury; Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa 1992
9. Rybczyński Witold, Dom. Krótka historia idei, Wydawnictwo Karakter, 2015
10. Toman Rolf (red.), Gotyk. Architektura - Rzeźba - Malarstwo, H. F. Ullmann, 2007

Bilans nakładu pracy przeciętnego studenta

	Godzin	ECTS
Łączny nakład pracy	50	2,00
Zajęcia wymagające bezpośredniego kontaktu z nauczycielem	30	1,00
Praca własna studenta (studia literaturowe, przygotowanie do zajęć laboratoryjnych/ćwiczeń, przygotowanie do kolokwium/egzaminu, wykonanie projektu)	20	1,00